

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОНДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ВА ИСЛОҲОТЛАР

Ганиева Наргиза Алижоновна

Тошкент халқаро молиявий бошқарув ва технологиялар унверситети

“Педагогика ва психология” кафедраси ўқитувчиси

АННОТАЦИЯ: Ушбу мақола Ўзбекистонда таълимни ривожлантириш масаласи давлат сиёсати даражасига кўтарилганлигини, бу борада кенг кўламли ислохотлар бошланиб, соҳада жиддий ўзгаришлар ҳақида сўз боради.

Илм-фан ва таълим соҳасидаги интеграция жараёни шунингдек, ушбу таълим тизимнинг ижтимоий ўзгаришларда ролини оширишдаги аҳамияти ҳақида сўз кетади.

Калит сўзлар: Таълим, узлуксиз таълим, таълим сифати, «Таълим тўғрисида»ги қонун, интеграция, Тараққиёт стратегияси, илм-фан, олий таълим, инсон капитали.

Бугунги кунда ривожланган давлатларда ҳам таълимни ривожлантириш вазифа сифатида белгиланиши ҳам бежиз эмас. Негаки, мамлакатнинг келгуси равнақи айнан таълим соҳада кўлга киритган ютуқларига боғлиқдир.

Давлатнинг эртанги куни ёшларнинг қай даражада билимли экани билан бевосита боғлиқ. Шу боис, таълим тизимини ривожлантириш масаласига ҳукумат даражасида эътибор қаратилиши ҳар бир давлатнинг муҳим вазифаси ҳисобланади.

Ўзбекистонда сўнгги йиллар давомида Ҳаракатлар стратегияси ва Тараққиёт стратегияси доирасида, ривожланган давлатлар каби узлуксиз таълим тизимини мунтазам такомиллаштириб бориш, сифатли таълим-тарбия бериш, малакали кадрларни тайёрлаш бўйича сезиларли ислохотлар олиб борилди.

Ҳозирги кунда дунёда таълимнинг аҳамияти изчил ошиб, бутун жамиятни сифат жиҳатдан янги босқичга олиб чиқишда энг муҳим омиллардан бирига айланди. Таълим ва илмий маконга интеграциялаш истиқболларни ҳисобга олган ҳолда, Болония жараёнининг асосий тамойиллари, модернизация жамият ва инсон ҳаётининг барча институтлари, тизимлари, тузилмаларининг тубдан ўзгаришини, туб ўзгаришларни назарда тутиши оқибатида, иқтисодий, технологик мураккабликлар - инсон ва ижтимоий ҳаётнинг жиҳатлари, балки бутун жамиятни қамраб олиши, изчиллик, умумий ижтимоий - маданий тизимдаги бир омилнинг ўзгариши беихтиёр бошқа омилларнинг маълум ўзгаришларини келтириб чиқарди. Таъкидлаш жоизки, сўнгги йилларда таълим соҳасининг барча босқичларини замонавий талаблар асосида ташкил этиш, халқаро қўшма дастурлар интеграциялаштириш бўйича амалий ишлар ҳаётга татбиқ қилинмоқда. Жумладан, таълим тизимидаги ислохотлар ва амалий чора-тадбирлар қуйидаги йўналишлар бўйича белгилаб берилди. Жумладан,

1. мактабгача таълим соҳасида;
2. умумий ўрта ва ўрта махсус таълим;
3. олий таълим;
4. олий таълимдан кейинги таълим;
5. кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш каби тамойиллардир.

Давлат сиёсатининг устувор йўналиши сифатида амалга оширилаётган таълим соҳасидаги туб ислохотларнинг, аввало, мактабгача таълим ва тарбия соҳасида бошланиши истиқболлидир.

Бугунги глобаллашув жараёнида болалар тарбиясида энг асосий бўғин ҳисобланган мактабгача таълим тизимининг жамиятимиз ҳаётидаги ўрни ва аҳамияти ошиб бормоқда.

Глобаллашув ва модернизация бугунги кунда глобал миқёсни эгаллаши барча маданиятлар замонавийлашишини ёки шу йўналишда ҳаракат қилиши, вақт бўйича давомийлик бугунги ривожланиш суръати ўтган асрларга қараганда бекиёс даражада юқори бўлса-да, туб ўзгаришлар шахслараро муносабатларга таъсир қилиши, замонавий жамиятнинг етук малакали мутахассисларга бўлган эҳтиёжларнинг ортиб боришини ҳамда таълимда ўзаро тажриба алмашишнинг кенгайиши, ижтимоий-маданий интеграциялашувнинг жадаллашиши эса олий таълимда ўзига хос мураккабликларни юзага келтирмоқда.

Ўзбекистонда сўнги йиллар давомида Ҳаракатлар стратегияси ва унинг мантиқий давоми саналмиш Тараққиёт стратегияси доирасида, ривожланган давлатлар каби узлуксиз таълим тизимини мунтазам такомиллаштириб бориш, сифатли таълим-тарбия бериш, малакали кадрларни тайёрлаш бўйича сезиларли ислохотлар амалга оширилди.

Таълим соҳасидаги ислохотлар натижасида мактабгача таълим билан қамров даражаси 27,7 фоиздан 77 фоизга, мактаблардаги малакали олий маълумотли ўқитувчилар улуши 81,8 фоиздан 90 фоизга, ёшларни олий таълим билан қамров даражаси 9 фоиздан 39 фоизга етказилди.

Хусусан, таълим тизимида қабул қилинган энг муҳим ҳужжатлардан бири бу – “Таълим тўғрисида”ги Қонуннинг янги таҳрирда қабул қилиниши бўлди. Мазкур Қонунга асосан таълим соҳасидаги асосий принциплар, таълим тизими, турлари ва шакллари аниқ белгилаб қўйилди.

Шунингдек, Қонунга кўра, давлат олий таълим, ўрта махсус, профессионал таълим муассасалари ва уларнинг филиаллари, шунингдек давлат иштирокидаги олий, ўрта махсус, профессионал таълим ташкилотлари ва уларнинг филиаллари Президент ёки Ҳукумат қарорлари билан ташкил этиладиган бўлди. Нодавлат таълим муассасаларини ташкил этиш уларнинг таъсисчилари томонидан амалга оширилиши белгиланди. Нодавлат таълим ташкилотларига лисензия Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси томонидан бериладиган бўлди.

Президентимиз Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганларидек, “фарзандлари-миз мактабдан қанчалик билимли бўлиб чиқса, юқори технологияларга асосланган иқтисодиёт тармоқлари шунча тез ривожланади, кўплаб ижтимоий муаммоларни ечиш имкони туғилади. Шундай экан, Янги Ўзбекистон остонаси мактабдан бошланади десам, ўйлайманки, бутун халқимиз бу фикрни қўллаб-қувватлайди”.

Шу боисдан ҳам, ҳар бир мамлакат эркин ва фаровон жамият қуришга интилар экан, бу йўлдаги улуғвор мақсад ва вазифаларини, аввало ўз Конституциясида мустаҳкамлайди. Бунга эса, асло шубҳа йўқ. “Олдимизга қўйилган улуғвор мақсад, Учинчи Ренессанс пойдеворини қўйиш, фарзандларимиз орасидан янги Улуғбек, Ибн Синолар, Хоразмийлар, Навоий, Бобурларни етиштириш учун шарт-шароитларни яратиб бериш лозимлиги шубҳасиз. Бу айниқса бугунги Тараққиёт стратегиясини амалга ошириш нуктаи назаридан муҳим”.¹

Хулоса шуки, инсон капитали сифатини оширмасдан туриб, кейинги иқтисодий ўсишни таъминлаш қийин кечади. Шу боис, зарур куч ва ресурсларни таълим сифатини оширишга, малакали кадрлар тайёрлашга йўналтириш нафақат бугун, балки эртанинг ҳам устувор вазифасига айланмоқда.

Демак, юқоридагиларни таҳлил қилиб хулоса қиладиган бўлсак, таълим соҳасидаги ислохотлар ҳам бугунги кунда ўзининг долзарблиги ҳамда амалий аҳамияти билан бошқа соҳалардаги ислохотлардан асло қолишмайди. Чунки ушбу соҳадаги ислохотларни янада кенг кўламда давом эттириш давр талабидир.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ:

1. “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 08.10.2019 йилдаги ПФ-5847- сон Фармони // <https://lex.uz/docs/4545884>
2. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги Қонуни // <https://lex.uz/docs/5013007>
3. Жуманиёз Султонович Раматов, Машкура Инамжанована Рахимова, & Миршод Нўъмонович Ҳасанов (2022). Мафкуравий таҳдидларни олдини олишда исломий кадриятларнинг ўрни. Academic research in educational sciences, 3 (6), 1031-1036.
4. ПФ-158-сон 11.09.2023. - 2030» стратегияси тўғрисида LEX.UZ
<https://lex.uz/docs>
5. Устувор мақсадимиз – инсонга ўз салоҳиятини рўёбга чиқариш O'zLiDeP
<https://uzlider.uz> Партия янгиликлари
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони. Янги Ўзбекистоннинг 2022-2026 йилларга мўлжалланган тараққиёт стратегияси тўғрисида(Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2022 й, 6-сон).www.lex.uz.